

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять

із навчальної дисципліни

«МОВНА ПІДГОТОВКА. 1»

*(для здобувачів третього курсу (5 семестр)
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання
зі спеціальностей 191 – Архітектура, 192 – Будівництво і цивільна інженерія,
освітньо-професійні програми «Архітектура»,
«Промислове і цивільне будівництво»)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2023

Методичні рекомендації до проведення практичних занять із навчальної дисципліни «Мовна підготовка. 1» (для іноземних здобувачів третього курсу (5 семестр) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання зі спеціальностей 191 – Архітектура, 192 – Будівництво та цивільна інженерія, освітньо-професійні програми «Архітектура», «Промислове і цивільне будівництво») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : О. О. Долгопол, О. О. Тележкіна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2023. – 25 с.

Укладачі: канд. пед. наук, доц. О. О. Долгопол,
д-р філол. наук, проф. О. О. Тележкіна

Рецензент

О. О. Жигло, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології, педагогіки і мовної підготовки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою психології, педагогіки та мовної підготовки,
протокол № 9 від 7 червня 2023 р.*

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Змістовий модуль 1 Анотування текстів суспільно-політичного характеру.....	5
Тема 1.1 Сучасний політичний лідер.....	5
Тема 1.2 Жінки у світовій політиці.....	10
Тема 1.3 Світова політика: вчора і сьогодні.....	11
Змістовий модуль 2 Реферування текстів суспільно-політичного характеру.....	16
Тема 2.1 Глобальні проблеми сучасності.....	16
Тема 2.2 Суспільно-політичні проблеми сучасності.....	19
Тема 2.3 Україна: погляд ззовні.....	20
Змістовий модуль 3 Наука і суспільство.....	21
Тема 3.1 Актуальні питання сучасної науки.....	21
Тема 3.2 Наука в сучасному світі.....	22
Тема 3.3 Науково-технічний прогрес у ХХІ столітті.....	22
Список рекомендованих джерел.....	23

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Мовна підготовка. 1» передбачає проведення практичних занять. Їхня мета – сформувати в іноземних здобувачів вищої освіти комплекс компетентностей для здійснення наукової та професійної комунікації.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять містять вправи для закріплення теоретичного матеріалу; тексти для читання та покликання на інтернет-джерела для аудіювання, а також завдання до них.

Особливістю змісту методичних рекомендацій до проведення практичних занять є відповідність аудиторного навантаження (кількість вправ і завдань) до кількості балів, які здобувач може отримати за їх виконання, тобто обсяг поданих практичних завдань не перевищує необхідний для проведення заняття. Таким чином забезпечується прозорість і зрозумілість для студентів накопичувальної системи балів, а також мотиваційний компонент навчання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
АНОТУВАННЯ ТЕКСТІВ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ
ТЕМА 1.1 СУЧАСНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ЛІДЕР

Вправа 1. Прочитайте текст (0,5 бала).

Функціональне призначення політичного лідера

Г. І. Ємельянова

(журнал «Політичне життя», 2018, № 2, с. 30–35)

Політика неможлива без політичних лідерів. Проте їхня діяльність відбувається за певних умов, відмінних залежно від історичних і географічних чинників, типу суспільства загалом (відкрите – закрите), типу політичного режиму (тоталітаризм, авторитаризм, демократія), парадигми розвитку суспільства, рівня його соціально-економічного і технічного розвитку (доіндустріальне, індустріальне, постіндустріальне, інформаційне), типу культури, міри долучення конкретного суспільства до світового співтовариства. Головним критерієм політичного лідерства є ефективність його дії, результативність, задоволення запитів та інтересів тієї спільноти, яка бачить власну перспективу у його існуванні. Без широкої соціальної підтримки політичне лідерство не може відбутися.

Феномен лідерства виникає і реалізується тільки в суспільному середовищі. Феномен лідера – це визнання, виявлення, застосування природних психофізичних, розсудливо-розумових і розпорядче-організаційних відмінностей людей. Саме ці відмінності, особливі властивості та їх застосування характеризують лідерство як вплив на інших людей.

Сучасна роль і суспільна функція політичного лідерства набуває особливої актуальності в перехідні моменти розвитку будь-якого суспільства, оскільки в періоди значущих трансформацій у державі та суспільстві роль політичного лідерства стає винятково важливою. Очевидно, що саме від його ефективності великою мірою залежить якість відповідей на виклики часу. Таким викликом, наразі, для України є побудова стабільної системи державної влади із балансом не тільки і не стільки між різними гілками влади або елітними групами, а передусім між владою та народом.

Історичний досвід, зокрема України, свідчить, що політичне лідерство є не лише впливовим чинником національного соціального та культурного розвитку, а й основою духовної безпеки людини й суспільства. Його можливості зберігати й утверджувати смислові координати державної системи, формувати сприйняття й образ держави у світі дають змогу розглядати політичне лідерство не лише як впливовий професійний і соціальний інститут, а й як ефективний інструмент внутрішньої та зовнішньої політики, важливу умову успішного розвитку української політичної нації.

Проблема політичного лідерства управлінської еліти набуває значущості одного з пріоритетів для сучасної Української держави за кількома підставами. Перш за все, це нагальна практична проблема сьогодення. Її актуальність визначається соціально-політичною ситуацією перехідного періоду в Україні,

головною ознакою якого є характер та динаміка відносин у форматі «народ – влада». Очевидним є значне дистанціювання населення і влади, яка інституціонально та у свідомості громадян ототожнюється з управлінською елітою державного та регіонального рівнів. Дедалі чіткіше проявляються ознаки кризи влади. Одним з її негативних наслідків є відчутний дефіцит конструктивних підходів і конкретних шляхів налагодження ефективного й дієвого взаємозацікавленого зворотного зв'язку між владними структурами та громадянами для подолання прірви у громадсько-владних відносинах.

Проблема політичного лідерства позначає взаємодію різних суб'єктів сучасного політичного процесу з погляду того, хто бере на себе право та зобов'язується тим самим вести за собою інших та на кого покладається відповідальність за наслідки своєї провідної ролі у соціально-політичних перетвореннях: на маси чи на окремих осіб, наділених певними соціально-психологічними та організаторськими якостями та здатними вести їх за собою.

Загалом, слід розрізнити макрорівень та мікрорівень розгляду політичного лідерства. За такого підходу до першого рівня відносять зовнішні ситуаційні чинники, що «впливають на реалізацію здібностей особистості, на її політичну долю». Мікрорівень відображає «особливості особистості політичного лідера, покликання саме до політичної діяльності, стилю керівництва, наявних професійних навичок, співвідношення свободи й відповідальності, політичного іміджу, підпорядкованої управлінської команди, специфіки публічної діяльності» (О. Гриневич). Але якщо говорити про демократичну політичну систему, то вона передбачає таке політико-культурне середовище, яке є водночас і стимулюючим, і контролюючим чинником діяльності. Національний лідер залишається в межах демократичного процесу тільки тоді, коли перебуває в умовах конкуренції і здатності інших осіб скоригувати його діяльність і/або змінити лідера на керівній посаді згідно з чинними правовими нормами.

Зауважимо, що в сучасній науці склалося безліч підходів до визначення поняття та сутності політичного лідерства. Особливо це стосується формулювань, які наводять вчені. У політологічній літературі дослідники виділяють майже понад 100 визначень політичного лідера. В основу того чи того підходу кожен дослідник, як правило, вносить певний критерій, що зрештою вирішальним чином позначається на сутності лідерства. Це дає змогу розглядати їх з різних поглядів, але разом із тим немає загальноприйнятого розуміння. Тому, необхідно акцентувати увагу на концепціях лідерства, у яких здійснюються спроби врахувати вплив усіх чинників. Наприклад, це інтеграційна теорія лідерства. Зокрема, сучасний американський політолог М. Херманн вважає, що лідерство – багатогранне поняття. Розглядаючи його прояви, слід брати до уваги риси самого лідера; завдання, які він покликаний виконувати; взаємозв'язок між лідером і його конституантами; контекст або конкретну ситуацію, у яких лідерство проявляється.

Лідера наділяють особливими, інколи необмеженими повноваженнями. Але й рівень відповідальності інший. Якщо лідер не виправдовує покладених

на нього надій, то він може не тільки втратити своє лідерство, але й зазнати покарання.

Функції політичного лідера різноманітні. Вони залежать від суспільства та держави, у якій він провадить свою діяльність, від конкретних завдань, які стоять перед країною, від розстановки політичних сил.

Найважливішими з цих функцій такі: інтеграція суспільства, соціальної спільності, класу та партії на підставі загальної мети, цінностей, політичних ідей; визначення стратегічних орієнтирів в розвитку суспільства та держави; участь в процесі вироблення та ухваленні політичних рішень, виявлення способів і методів реалізації програмної мети; мобілізація мас на досягнення політичної мети; соціальний арбітраж, підтримка порядку та законності; комунікація влади та мас, зміцнення каналів політичного та емоційного зв'язку з громадянами; легітимізація влади.

Названі функції засвідчують, наскільки значущою є роль політичного лідера в суспільстві чи в будь-якій соціальній структурі. Тому в деяких країнах (Франції, Японії, США і ін.) відбір і підготовка політичних лідерів починається ще на ранніх етапах розвитку людини. Для цього існують спеціальні школи та університети. Важливим досвідом для підготовки політичного лідера є його участь у суспільних рухах й активне членство в політичній партії. При цьому, разом із професійними здібностями потенційного лідера, великого значення надають його моральним якостям. На жаль, у нашій країні поки що не існує налагодженої системи підготовки, відбору та подальшого руху політичних лідерів. Тому позиції лідерів нерідко займають недостатньо компетентні та професійні політики.

Суперечливим є контроль як політична функція, яка має неабиякий лідеротворчий потенціал: він впливає на особистість політика, розвиває здатність оцінювати власні дії та вміння самовизначатися, й у такий спосіб, формує адекватні прояви лідерської поведінки. За даними соціологічних досліджень, пересічні виборці обирають людей, а не ідеї чи програми, внаслідок чого центральною ланкою механізму формування політичного лідерства в Україні постає особистість політичного діяча. Головний зміст політичного лідерства полягає в тому, що за всієї різноспрямованості впливу воно виступає інтегративним складником організації суспільства загалом та побудови правової й демократичної держави зокрема.

Р. Такер застерігає від ототожнення лідерства з функціями посадових осіб у державному або партійному апаратах. Він зазначає, що лідерство – це щось значно більше, ніж аналіз і прийняття державно-владних рішень, це вплив на розум, енергію тих людей, яким належить зіграти свою роль у тому чи тому процесі.

Серед найбільш значущих функцій можна виділити такі: аналітична – глибокий і всебічний аналіз ситуації, що склалася, вивчення сукупності об'єктивних і суб'єктивних факторів політичного життя, розроблення програми дій, обґрунтування стратегічних пріоритетів і тактичних способів їх досягнення; організаторська – мобілізація мас на реалізацію політичних

програм і цілей, згуртування прихильників, об'єднання зусиль різних верств населення, формування команди помічників, планування політичних дій, регулювання і контроль за ходом перетворень; інтегративна – об'єднання та узгодження різних соціальних інтересів на основі загальних цілей, цінностей та ідеалів, консолідація різного роду громадських і політичних сил для конструктивного розв'язання різних соціальних і політичних проблем; новаторська – внесення нових, конструктивних ідей, ініціювання оновлення; комунікативна – забезпечення стійкого зв'язку між владою та різними соціальними групами; функція гаранта справедливості, законності та порядку, яка характеризує загальнонаціонального політичного лідера.

Р. Такер виділяє три основні фази-функції в діяльності лідерів, які актуальні й сьогодні: функція оцінки: від лідера завжди чекають об'єктивної, мудрої, а головне – своєчасної оцінки подій; пропонувальна функція: лідер пропонує певну політичну лінію, тобто напрям дій, який дозволить розв'язати проблемну ситуацію в інтересах групи; мобілізуюча функція: лідер покликаний досягти підтримки групою даного ним визначення її становища і запропонованого плану дій. Таким чином, лідери оцінюють ситуацію, формулюють політику та втілюють її в життя.

У науці виокремлюють такі лідерські функції: інтегративна – об'єднання інтересів певних верств населення навколо конкретної політичної програми; координаційна – координація діяльності трьох владних інститутів – парламенту, адміністрації, суду; прагматична – втілення цілей і завдань, що стоять перед суспільством, у конкретні програми дій; новаторські – означає, що політичний лідер свідомо вносить нові конструктивні ідеї соціального розвитку суспільства; комунікативна – передбачає відображення всієї гами потреб та інтересів людей як у політичних програмах політичних лідерів, так і всіх практичній діяльності; захист мас від беззаконня.

М. Грушевський уважав функціональність лідера, яка не відповідає інтересам нації, типовим проявом аморальності в політиці й виокремив два найхарактерніші у цьому плані типи. Перший – політики-утопісти, що мають химерні, недосяжні цілі, спрямовуючи маси на шлях марних ілюзій і непотрібних злигоднів в ім'я нездійснених ідеалів. Другий – політики-циніки, політикани, що не мають жодних ідеалів, принципів, вищих цілей, але які паразитують на кон'юнктурі моменту – сьогочасних матеріальних інтересах соціальних мас; вони готові заради негайного успіху ризикувати майбутнім народом.

Оптимальна функціональність лідера зумовлена принциповим розходженням політичних культур Заходу і Сходу. Наприклад, А. Вебер говорив, що генії Сходу розглядали буття людини як тотальне страждання, як відмову від особистого, індивідуального на догоду вищому, універсальному, божественному; вони лише функціонери, які не мають власного значимого змісту та мети, а є лише посередниками для передавання інформації.

Відзначимо, що пріоритети функціональності лідерів можуть бути дуже різними, детермінуватися різними обставинами й набором індивідуальних характеристик лідерів.

Так, В. Холод, пропонує такі типи функціонального лідерства в сучасній Україні, які базуються на матриці аморфно-невизначеної політичної кон'юнктури країни. Титул кожного типу вказує на функціональний політичний і соціальний пріоритет лідера й не виключає побічних функцій:

– державник: орієнтований на національно-державні цінності, захищає кольори республіки в міждержавному геополітичному просторі та створює передумови для нормальної взаємодії у зв'язці «громадянське суспільство – держава»;

– інтегратор: антипод державника, вбачає у створенні національної федерації оптимум інтегрального зв'язку близьких народів;

– миротворець: у внутрішній політиці керується необхідністю досягнення макроконсенсусу, але через обмеженість ресурсів здатний реалізувати свою мету тільки в незначному соціальному просторі – на рівні галузей, груп і колективів;

– адміністратор: має апробовану технологію адміністрування; його рішення не обговорюються, але його не сприймають як диктатора, оскільки він діє в межах законності; у суспільстві цінують його адміністративний педантизм і особисту залученість у конкретику управління;

– молодий радикал: відображає інтереси й настрої молоді та частини дорослого населення, налаштований на рішучі зрушення в окремих ланках політико-економічного механізму країни, але не прагне докорінних перетворень політичних і економічних структур;

– обережний прагматик: багато в чому протилежний молодому радикалові; він ефективніший за низкою показників, зокрема, за обсягом втручання у модернізовані сфери; він послідовно й комплексно проводить зважену політику, готує ґрунт для подальших реформ; це лідер «проміжний», але необхідний;

– реформатор: синтезує позитивні якості націонал-радикала, адміністратора і прагматика; це вищий тип лідерства для проблемних країн; він найменш піддається нападкам опонентів; за технологією політичної дії він центрист і погоджується на ситуаційне блокування з усіма силами, зацікавленими в стабільності суспільства; це соціал-демократичний тип лідера, який пропонує так званий «соціальний солідаризм»;

– апологет соціалізму: має у своєму розпорядженні стабільні конституенти та електорат, його суспільний ідеал однозначний і не підлягає жодним модифікаціям; на вербальному рівні може жонглювати соціал-демократичними гаслами, але він жорстко прив'язаний до своїх виборців і своєї партії, тому його політичний діапазон порівняно обмежений; у нього обмежений контингент співробітництва з опонентами й нейтральними силами.

Отже, найбільш повний перелік функцій політичного лідера є таким: інтеграція суспільства, громадян довкола спільних завдань і цінностей; пошук

і прийняття оптимальних політичних рішень; захист мас від беззаконня, самоуправства бюрократії, підтримка громадського порядку; налагодження системи постійного зв'язку з масами, запобігання відчуженню громадян від політичного керівництва; ініціювання оновлення, генерування оптимізму й соціальної енергії, мобілізація мас на реалізацію політичних цілей; легітимація суспільно-політичного устрою. Слід погодитися з М. Морарь, що в Україні немає системи підготовки політичних лідерів як у загальнонаціональному масштабі, так і на регіональному рівні, оскільки політичні партії та громадські організації недостатньо уваги приділяють підготовці майбутніх політичних лідерів, використовуючи системи стихійного відбору.

Вправа 2. Поділіть прочитаний текст на логічні частини. До кожної із таких виділених частин поставте запитання. Запишіть складені запитання (0,5 бала).

Вправа 3. Напишіть тези до прочитаного тексту, відповідаючи на запитання, які ви склали у вправі 2. Тези запишіть (1 бал).

Вправа 4. Спираючись на інформацію прочитаного тексту і матеріали інтернет-видань (на вибір), складіть монологічне висловлювання-роздум на тему «Яким має бути сучасний політичний лідер» (10 речень; 1 бал).

ТЕМА 1.2 ЖІНКИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Вправа 1. Прочитайте текст Тамари Марценюк «Механізми збільшення кількості жінок у політиці», поданий за покликанням <https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/mehanizmi-zbilshennya-kilkosti-zhinok-u-polititsi-134918.html> (0,25 бала).

Вправа 2. Складіть 5 речень із порівнянням, використовуючи інформацію з тексту. Відповідь запишіть (0,5 бала).

Зразок: Передусім суттєві відмінності в рівні залученості жінок до великої політики помітно на регіональному міжнародному рівні. Лідер – це регіон Скандинавії (Швеція – 46 %, Норвегія – 41 %, Данія – 37 %). – *Швеція вирізняється більшою представленістю жінок у великій політиці, ніж Норвегія і Данія.*

Вправа 3. Дайте відповіді на запитання. Відповіді запишіть повними реченнями (0,5 бала).

1 На що впливають жінки, коли приходять до влади?

2. Які існують сценарії політики забезпечення рівних прав і можливостей?

3. Які позитивні заходи для залучення жінок у політику визначає автор статті?

4. Які шляхи створення дружнього до сім'ї робочого середовища пропонує автор статті?

5. У чому полягає лобіювання жіночого представництва?

6. Як активний жіночий рух сприятиме збільшенню представництва жінок у політиці?

Вправа 4. Складіть анотацію з елементами огляду до тексту «Механізми збільшення кількості жінок у політиці». Відповідь запишіть (2 бали).

ТЕМА 1.3 СВІТОВА ПОЛІТИКА: ВЧОРА І СЬОГОДНІ

Вправа 1. Зверніть увагу на текст «Промова Борреля про новий світовий лад», поданий нижче.

Прочитайте назву статті і інформацію про її автора. Ознайомтеся з вихідними даними (де і коли опублікована ця робота). Сформулюйте і запишіть вступну частину анотації.

Вправа 2. Визначте і запишіть тему і проблему, яку автор розглядає в тексті.

Вправа 3. Сформулюйте основну думку у вигляді тези, яка розкриває основний зміст тексту (4 речення). Використовуйте відповідні кліше.

Вправа 4. Сформулюйте висновок, якого дійшов автор анотованої статті. Запишіть його, використовуючи кліше, характерні для цієї частини анотації.

Вправа 5. Сформулюйте фразу, яка вказуватиме на те, кому адресована стаття, яку ви щойно опрацьовували.

Вправа 6. Об'єднайте речення, отримані в завданнях 1–6, в один послідовно викладений текст. І ви отримаєте анотацію.

Текст для виконання вправ 1–6.

Промова Борреля про новий світовий лад

Оксана Зінченко

(за матеріалами Інтернет-видання «ТСН», 12.10.2022;

URL: <https://tsn.ua/exclusive/nam-treba-pochati-robiti-te-chogo-mi-nikoli-ne-robili-ranishe-rezonansna-promova-borrelya-pro-noviy-svitoporyadok-2178325.html>)

Цього тижня у Брюсселі триває зустріч послів країн Євросоюзу. Представники всієї Європи під час з'їзду обговорюють нову реальність, яка виникла у світі за останні місяці й роки.

Очільник європейської дипломатії Жозеп Боррель відкрив зустріч неочікувано резонансною промовою, яка відверто сколихнула всю європейську спільноту. Зокрема, верховний представник ЄС зізнався, що не вірив у початок війни в Україні і ставився до попереджень США скептично. Крім того, Боррель визнав недоліки деяких принципів ЄС та закликав Євросоюз ставати ризикованішим і сучаснішим.

Ми маємо справу з новими межами дипломатії.

Ми увійшли у світ, де панує радикальна невизначеність. Швидкість і масштаби змін є безпрецедентними. Цьому не варто опиратися – це марно. Ми повинні прийняти нову реальність і адаптуватися до неї, бути гнучкими і стійкими.

Невизначеність перетворилася на правило. Події, які не мали б відбутися ніколи, відбуваються одна за одною і мають потужний вплив.

Я спробую підсумувати те, що з нами відбувається. Свій сьогоднішній виступ я спробую побудувати на двох речах. По-перше, я ставлю запитання «що?», тобто що відбувається? Що буде далі? Що ми повинні робити? По-друге, запитання «як?», тобто як ми діємо? Як ми працюємо? Як ЄС може отримати кращі результати?

Настав момент поговорити між собою про те, що ми робимо недостатньо добре і як нам покращити свою роботу, а також про те, що старого світу більше не існує.

Думаю, річ у тім, що ми, європейці, відчуваємо наслідки багаторічного процесу, в якому ми стали сприймати джерела нашого процвітання окремо від джерел нашої безпеки. Наше процвітання ґрунтувалося на дешевих енергоносіях з Росії. Російський газ сприймався як дешевий, доступний, безпечний і стабільний. Але вже доведено, що це не так.

Іншим джерелом був доступ до великого китайського ринку – для експорту та імпорту, для передавання технологій, інвестицій і дешевих товарів. Китайські робітники з їхніми низькими зарплатами зробили набагато більше для стримування інфляції в Європі, ніж усі центральні банки разом узяті.

Отже, наше процвітання базувалося на Китаї та Росії. Очевидно, сьогодні ми маємо шукати нові шляхи для енергії всередині Європейського Союзу, наскільки це можливо, тому що ми не повинні змінювати одну залежність на іншу.

Люди не усвідомлюють цього, але Росія і Китай більше не впливають на економічний розвиток ЄС так, як це було досі. Такі зміни вимагатимуть сильної реструктуризації економіки. Однак ми вже знаємо, що найкраща енергія – це та, яку ви виробляєте в себе вдома. А доступ до Китаю стає все складнішим. Пристосування до нової реальності буде жорстким, це створить політичні проблеми.

З іншого боку, ми делегували свою безпеку Сполученим Штатам.

Хоча співпраця з адміністрацією Байдена сьогодні чудова, а трансатлантичні відносини ніколи не були такими хорошими, як сьогодні – хто знає, що станеться за два роки (після президентських виборів у США) або

навіть у листопаді (після проміжних виборів до Конгресу)? А якби вже зараз замість Байдена в Білому домі був Трамп чи хтось інший? Якою була б відповідь США на війну в Україні? Якою була б наша відповідь?

Це запитання, які ми повинні собі поставити. І відповідь для мене очевидна: ми повинні брати на себе більше відповідальності, зокрема в гарантуванні власної безпеки. Більше не існує світу, у якому США дбають про нашу безпеку, а Китай і Росія забезпечують наше процвітання.

Чотири чинники глобальної кризи

Одночасно в наших країнах відбувається радикальний зсув, крайні праві посилюються, і це – вибір народу. Ми маємо складний коктейль внутрішніх і зовнішніх змін, у якому старі рецепти більше не працюють. Ми маємо безпекові виклики, які дедалі зростають, і наша внутрішня згуртованість теж під загрозою.

Подивімося детальніше на останні кілька місяців.

По-перше, Україна.

Війна в Україні триває. Ми не передбачали, наскільки ефективно Україна чинитиме опір. І ми не вірили, що війна буде.

Я маю визнати, що коли американці говорили нам: «Вони нападуть», то ми дуже неохоче в це вірили. Дуже добре пам'ятаю, як держсекретар Блінкен зателефонував мені і сказав: «Це станеться цими вихідними» – а вже за два дні вони (росіяни) почали бомбити Київ.

Ми не вірили, що це станеться, і навіть не думали, що Україна готова чинити опір так запекло і так успішно, як вона це робить. Безумовно, це вдалося завдяки нашій військовій підтримці, без неї це було б неможливо, але ж і українці зі свого боку доклалися.

Ми також не передбачали, що Путін може піти на масову мобілізацію та відкриті ядерні погрози. Думаю, всі ви читали останню промову Путіна, коли він оголосив про анексію. Кожен європейський громадянин повинен прочитати цю промову – і ви зокрема. Ви маєте пояснити світові, що означає його ставлення до Заходу і якими є справжні причини війни.

По-друге, Китай.

Глибока американсько-китайська конкуренція не стала несподіванкою. А ось ескалація напруженості на Тайвані – стала. Її не було на порядку денному. Вона була спровокована поїздкою однієї особи (спікерки Палати представників Ненсі Пелосі), яка поставила Тайванську протоку на межу, а б не сказав – війни, але військових ігор.

По-третє, світові продовольча й енергетична кризи.

Вони були прогнозованими, але не такими гострими, як ми їх відчули. І я боюся, що все тільки починається.

Продовольча криза ще більше погіршить ситуацію в багатьох частинах світу. Сомалі та «Африканський Ріг» – приклад того, як зміна клімату та війна створюють гуманітарну кризу таких масштабів, про які ми в Європі навіть не здогадуємося.

По-перше, відбувається зростання цін. По-друге, центробанки підвищують відсоткові ставки. Першими це роблять Сполучені Штати, але всі інші мають повторювати, бо інакше їхня валюта буде девальвована – тож усі швиденько підвищують відсоткові ставки.

Світ іде за американською ФРС (Федеральна резервна система), не маючи альтернативного шляху, бо інакше зіткнеться із відтоком капіталу. Це нагадує мені те, що відбувалося в Європі перед запровадженням євро, коли всі повинні були дотримуватися монетарної політики, яку диктувала Німеччина. Бо якщо ви не робили те саме, що й Берлін – то капітал витікав. Тому ви мусили це робити, навіть якщо з міркувань вашої держави це не була правильна політика. Те, що відбувалося між нами до запровадження євро, відбувається сьогодні у світових масштабах.

По-четверте, безпекова ситуація.

Вона не обмежується лише Україною. Є багато проблем із безпекою в Європейському сусідстві.

Загострення у Північній Африці не стало несподіванкою. Здивувало те, що Росія стала головним чинником цього. Ми не уявляли (хоча й повинні були передбачити), як швидко це пошириться – від ЦАР до Малі і Буркіна-Фасо.

Тому дивіться не тільки на кризу в Україні. Мегатренди, які формуватимуть наш світ – це і Україна, і не тільки вона.

Торік усі говорили про Афганістан. Зараз Афганістан пішов із перших шпальт; таке враження, що його просто не існує. Хоча проблеми залишилися, вони не змінилися, але про них ніхто не говорить.

Це ілюстрація того, як одна криза стирає попередню. Може здатися, що попередня водночас вирішується – але це не так. Багато одночасних криз створюють тенденції, які рухають цей світ.

Три ознаки сучасного світу

По-перше, світ увійшов у безладну багатополлярність.

Є конкуренція між США і Китаєм. Світ структурується навколо цієї конкуренції – подобається це комусь чи ні. Дві великі держави конкурують, і ця конкуренція буде реструктурувати світ. Вона буде співіснувати з більш широким розподілом світу на демократії та авторитарні держави, але не співпадати з ним.

З нашого боку (бік США) є дуже багато авторитарних режимів, тому ми не можемо сказати: «Ми – демократії». Це буде неправдою.

Зараз у світі є «тренд на авторитаризм». Він розвивається. Тепер це не лише Китай та Росія. Іноді авторитарні держави вдають із себе демократії, але вже не є такими. Є й ті, хто навіть не намагається мати вигляд демократії.

Водночас світ не став двополярним. Є багато гравців, кожен зі своїми інтересами і цінностями. Подивіться на Туреччину, Індію, Бразилію, Південну Африку, Мексику, Індонезію. Вони залишаються балансувати в цьому протистоянні. Це держави-гойдалки, які пристають на той чи інший бік відповідно до своїх інтересів. Це і створює безладну багатополлярність.

По-друге, ми маємо конкурентний світ, у якому все перетворюється на зброю.

Такою зброєю стали енергетика, інвестиції, інформація, міграційні потоки, дані тощо. Йде глобальна боротьба за доступ до стратегічних сфер: кіберпростору, морського чи космічного простору.

По-третє, зростає націоналізм і ревізіонізм поруч із політикою ідентичності.

Путін насправді не хоче повертати комунізм, але використовує ресурс радикального націоналізму та імперіалізму.

Інший приклад – так званий Глобальний Південь (ідеться про Центральну та Південну Америку, Африку, Південну Азію та Близький Схід). Вони не хочуть бути змушеними ставати на чийсь бік у цій геополітичній конкуренції. Вони відчувають, що глобальна система не працює, вони в ній не представлені, не відіграють тієї ролі, яка відповідає чисельності їхнього населення та економічній вазі. І коли світ входить до фінансової, продовольчої та енергетичної криз – ці держави звинувачують у цьому нас, справедливо це чи ні.

Ми бачимо, що повертається війна між державами, як у фільмах – з танками та піхотою. Але водночас з цим тривають і гібридні війни, зокрема дезінформаційна війна. Я хочу наголосити на важливості війни за інформацію.

Ми повинні мислити більш політично. Ми повинні бути не лише більш проактивними, але й більш реактивними. Ми маємо встановити зв'язок між усіма цими проблемами.

Завдяки «ефекту Брюсселя» ми продовжуємо встановлювати стандарти, але дедалі більша частина світу не готова сприймати те, що «європейська модель найкраща, мовляв, тому ви повинні її наслідувати». Це вже не сприймається – з культурних, історичних та економічних причин.

Ми повинні більше слухати решту світу. Потрібно більше емпатії. Ми часом переоцінюємо раціональні аргументи та думаємо, що знаємо більше про інтереси інших людей. Ми недооцінюємо емоції та привабливість політики ідентичності.

Деякі ідентичності піднімаються і хочуть бути визнаними і прийнятими, а не зливатися в рамках «західного» підходу.

Крім того, ми повинні бути швидшими і ризикованішими. Ми живемо в часи кризи і маємо працювати в кризовому режимі. Будьте готові бути сміливими, проявляти ініціативу.

Що б ми не робили, будуть рішення, які порушуватимуть заборони. Можливо, нам треба почати робити те, чого ми ніколи не робили в минулому.

Примітка

Бал нараховується цілісно: за виконання вправ 1–7 (3 бали).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

РЕФЕРУВАННЯ ТЕКСТІВ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

ТЕМА 2.1 ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Вправа 1. Прочитайте текст (0,25 бала).

Проблема миру і роззброєння

(за матеріалами сайту;

URL: <https://sites.google.com/site/prolems/problema-miru-irozzbroenna>)

Уже на початку ХХ століття людство зіткнулося з проблемами, що набувають величезного значення для долі людської цивілізації загалом і називаються глобальними.

До глобальних проблем належать такі, які зачіпають життєво важливі інтереси всіх народів та країн світу і які породжені загальними законами існування та розвитку людства. Ідеться передусім про питання війни і миру, економічну відсталість багатьох країн світу, катастрофічне забруднення навколишнього середовища, повітряного басейну та океанів, вичерпання природних ресурсів, енергетичну, сировинну, продовольчу й демографічну проблеми, поширення цілого ряду нових захворювань (зокрема найнебезпечнішого з них – СНІДу).

Найважливішою глобальною проблемою сучасності є відвернення війни (насамперед ракетно-ядерної), припинення гонки озброєнь і роззброєння. Війна є альтернативою самого людського буття.

За підрахунками істориків упродовж останніх 6 тисяч років мирними, тобто без воєн, були лише 292 роки. У ХХ столітті людство пережило дві страшні світові війни, але навіть після закінчення останньої з них у збройних конфліктах у світі загинуло понад 20 млн людей.

Які ж основні причини воєн? Передусім вони коріняться в антагонізмі класів і держав, рас і націй, релігійних конфесій.

Учені-суспільствознавці пояснюють причини воєн уродженою властивістю людини до насильства, інстинктом руйнування, агресивністю щодо подібних собі.

Світогляд війни і насилля тримається на поділі світу й людей на «наших» і «чужих», на «добрих» і «злих». Ці примітивні підходи, особливо коли вони «майстерно» поширюються засобами масової інформації, формують у суспільній свідомості «образ ворога», від якого до ескалації ворожості і війни – лише один крок.

На сьогоднішній день проблема збереження миру на Землі включає в себе і таке поняття, як тероризм. Якщо донедавна звертання до терору як засобу розв'язання політичних або релігійних проблем було винятковим, надзвичайним явищем, то в наші дні практично щоденні повідомлення про терористичні акти сприймаються як щось неминуче. Терор став органічним складником сучасного життя і набув глобального характеру.

Тероризм (від лат. *terror* – страх, залякування) – це форма політичного екстремізму, застосування найжорсткіших методів насилля, включаючи фізичне знищення людей, для досягнення певних цілей. Визначити тероризм можна як політику залякування, пригнічення супротивника силовими засобами. Існує три основні види тероризму: політичний, релігійний і кримінальний.

Люди світу прагнуть миру. Будь-яка війна веде до загибелі людей, втрати найціннішого, що є в суспільстві, – людського життя. Усі ми сьогодні бачимо, до яких страхітливих наслідків і трагедій призводять війни – на Близькому Сході, в Афганістані, Нагірному Карабаху, Югославії, Чечні, Україні...

Збереження миру є пріоритетним завданням усіх людей на планеті.

Вправа 2. Випишіть із тексту слова, значення яких ви не знаєте. Скориставшись тлумачним словником, з'ясуйте значення вписаних слів. Слово і його значення запишіть (0,25 бала).

Вправа 3. Визначте тему і проблему статті. Сформулюйте їх, використавши відповідні кліше (0,25 бала).

Вправа 4. Використавши відповідні кліше, сформулюйте висновок (0,25 бала).

Вправа 5. Використавши відповідні кліше, сформулюйте свою оцінку змісту прочитаного (0,25 бала).

Вправа 6. Прочитайте текст (0,25 бала).

Проблеми війни і миру в третьому тисячолітті

(за матеріалами статті Олени Кіндратець,

журнал «Політичний менеджмент», 2010, № 2, с. 119–127;

URL: https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/08/kindratets_problemy.pdf)

Війна як продовження політики іншими засобами залишається реальністю і в XXI столітті. Однак інтерес до цієї проблеми в Україні в останні десятиліття був не дуже великим.

Страх перед зовнішнім світом зник, виникло відчуття безпеки. Очевидно, це відчули не лише «пересічні» громадяни, але й політики молодшої української держави.

«Відпочивали» й наші вчені. Але на Заході дослідники не переставали цікавитися проблематикою війни і миру. Перед вченими постає безліч питань, які необхідно розглянути. Як змінився характер війни наприкінці XX та на початку XXI століття? Як позначилося послаблення державного суверенітету в епоху глобалізації на здатності держави захищати силою зброї свої інтереси? Чи сприяє досягненню миру і згоди між державами поступове формування єдиної спільноти? Чому держави й нині готуються до війни, незважаючи на всі

досягнуті міжнародні угоди й миротворчу діяльність численних міжнародних організацій, зокрема й ООН?

І ще питання: чиї інтереси враховує держава, оголошуючи війну – усього населення країни чи тільки якоїсь його частини? Рішення про початок війни приймають одиниці – політична еліта. Формально народ їх наділив правом ухвалювати такі рішення. Але це за умови, що політики є загальнодержавними лідерами, що владу вони отримали легітимним шляхом. А якщо ні? Адже нелегітимна влада може приймати нелегітимні рішення, які громадяни протестують, згідно з законом, змушені виконувати під страхом покарання. За тоталітарного режиму, наприклад, рішення влади не обговорюються, не оцінюються. В атмосфері тотального контролю над громадянами складно визначити, чи є влада легітимною, чи рішення, які вона ухвалює, народ уважає правомірними. Але і в демократичному суспільстві влада часом ухвалює рішення про початок війни, керуючись зовсім іншими мотивами, ніж ті, про які заявляє.

У кожній країні є групи людей (групи тиску), які впливають на формування державної політики з огляду на свої, часом дуже різні, інтереси. Одні групи можуть підштовхувати політиків до оголошення війни (розраховуючи, наприклад, отримати надприбутки від постачання озброєння), інші ж можуть багато втратити від збройних зіткнень держав.

Хоча політики й близькі до них групи інтересів можуть бути зацікавлені у війні, але цього замало, аби війна розпочалася: до неї треба підготувати ще й народ. Часто для цього використовують агресивні настрої в самому суспільстві, які можуть бути наслідком, наприклад, соціальної депривації.

Деяко дивним нині здається намагання деяких політиків Росії залякати свій народ НАТО, адже відомо, що протягом останніх років НАТО і Росія співпрацювали. Політика залякування дозволяє добитися відразу кількох цілей. По-перше, виправдати величезні витрати на фінансування військово-промислового комплексу. По-друге, зовнішня загроза об'єднує народ навколо політичної еліти. По-третє, страх перед зовнішньою небезпекою відвертає увагу від гострих внутрішніх проблем. Нарешті, удаване протистояння Росія-НАТО, враховуючи, що НАТО є об'єднанням найвпливовіших країн світу, сприяє появі почуття гордості за свою державу у громадян.

Перші три цілі можна назвати «універсальними». Політики багатьох країн зовнішню загрозу (реальну чи уявну) використовують для досягнення таких цілей. До досягнення четвертої мети, як правило, прагнуть політики держав, що програли війну або втратили вищі позиції на світовій арені, світове лідерство.

Позиція Росії щодо розширення НАТО на Схід та щодо вступу України до НАТО є продуманою й виправданою з точки зору державних інтересів. Однак деякі заяви російських політиків не можуть не викликати занепокоєння в кожного, хто бажає зберегти добрі відносини між державами. Адже такі заяви можуть спричинити формування якщо не й агресивних щодо України настроїв у російському суспільстві, то безумовно недоброзичливих. Теоретики конфлікту стверджують, що навіть коли одна сторона вбачає в іншій ворога, то

може спалахнути конфлікт. Конфлікт, що виникає через непорозуміння, розвивається так само, як і той, що має реальну причину.

Факторами, що сприяють наближенню «вічного миру», є міжнародна співпраця в різних сферах життя, формування світового громадянського суспільства, поширення демократії тощо. Але можна назвати і багато факторів, що породжують серйозні сумніви щодо можливості в найближчому майбутньому досягти стану, який можна назвати «вічним миром»: нерівність у світі – багатство небагатьох країн і бідність багатьох; територіальні претензії (часто зумовлені бажанням контролювати стратегічні ресурси); збільшення населення в деяких країнах і пов'язане з цим зростанням конфліктів через нестачу продовольства та інших ресурсів; бажання панувати на якомога більшій території; імперські уподобання великих країн; геополітичні міркування (раніше держави воювали за вихід до моря, оскільки це давало можливість торгувати без перешкод з іншими державами, сприяло економічному зростанню, а нині вони готові воювати за зони впливу, розширення «життєвого простору»); криза ООН, на яку покладали надії щодо відвернення війн між державами; порушення принципів демократії у світовій політиці; нагромадження в держав великої кількості зброї, існування військово-промислового комплексу, який часом називають державою в державі.

Вправа 7. Випишіть із тексту слова, значення яких ви не знаєте. Скориставшись тлумачним словником, з'ясуйте значення вписаних слів. Слово і його значення запишіть (0,25 бала).

Вправа 8. Визначте тему і проблему статті. Сформулюйте їх, використавши відповідні кліше (0,25 бала).

Вправа 9. Використавши відповідні кліше, сформулюйте висновок (0,25 бала).

Вправа 10. Використавши відповідні кліше, сформулюйте свою оцінку змісту прочитаного (0,25 бала).

Вправа 11. Логічно об'єднайте викладене в текстах «Проблема миру і роззброєння» та «Проблеми війни і миру в третьому тисячолітті». Складіть запитання до об'єднаного тексту (не менше 10). Складені запитання запишіть (1,5 бала).

ТЕМА 2.2 СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Вправа 1. Перегляньте відео «Що загрожує стабільному і безпечному існуванню сучасного світу», подане за покликанням <https://www.youtube.com/watch?v=gW13oce8XRo> (0,5 бала).

Вправа 2. Дайте відповіді на запитання (відповіді запишіть як повні речення; 0,5 бала):

1. Що таке глобальні проблеми людства?
2. За якими критеріями визначають глобальні проблеми?
3. Які є ризики виникнення глобальних проблем?
4. Чиї виступи привертають увагу до проблеми зміни клімату?
5. Чому міграцію називають глобальною проблемою людства?
6. Подумайте, чи можна розв'язати хоча б одну із названих глобальних проблем людства?
7. Поміркуйте, яка роль кожної людини в розв'язанні глобальних проблем людства?

Вправа 3. Висловіть свою думку щодо інформації, отриманої з відео (4 речення), обов'язково використовуючи відповідні кліше (0,25 бала).

Підказка

Засоби вираження власної думки

У монологічному висловлюванні для мовного оформлення власної думки можна вживати такі кліше:

<i>вважаємо, що...</i>	<i>здається, що...</i>
<i>на наш погляд...</i>	<i>за нашим переконанням...</i>
<i>видається вірогідним</i>	<i>видається правомірним</i>
<i>вірогідно...</i>	<i>ймовірно...</i>
<i>викликає сумнів...</i>	<i>погляди автора, що збігаються з нашими, ...</i>

Наприклад:

Здається, що немає нічого важливішого за родину.

Вважаємо, що треба не тільки зберігати традиції своєї родини, але й примножувати їх.

Викликає сумнів позиція автора щодо збереження сім'ї без взаємної поваги подружжя.

Вірогідно, молодому подружжю треба самим дбати про добробут своєї родини, а не сподіватися на чужу допомогу.

Вправа 4. Напишіть анотацію до прослуханого тексту (1,75 бала).

ТЕМА 2.3 УКРАЇНА: ПОГЛЯД ЗЗОВНІ

Вправа 1. Прочитайте текст «Україна очима іноземців», поданий за покликанням <https://vinnitsa.info/article/ukrayina-ochyma-inozemtsiv-shcho-zdyvuvalo-amerykantsya-nimtsya-ta-yordantsya-u-vinnytsi-ta-pobazhannya-do-30-richchya-nezalezhnosti> (0,25 бала).

Вправа 2. Прочитайте текст «Україна очима іноземців: 5 зруйнованих міфів», поданий за покликанням <https://nv.ua/ukr/ukraine/goglobal/ukrajina-ochima-inozemtsiv-5-zrujnovanih-mifiv-252937.html> (0,25 бала).

Вправа 3. Дайте відповіді на запитання (відповіді запишіть; 0,5 бала).

1. Визначте тему першої статті.
2. Визначте тему другої статті.
3. З'ясуйте, що спільного в темах двох статей.
4. З'ясуйте, чим відрізняються теми цих статей.
5. Чи використовують автори ілюстративний матеріал для покращення викладу?

Вправа 4. Сформулюйте фрази, які будуть відповідати структурній частині реферату-огляду – вступ (1 бал).

Вправа 5. Сформулюйте фрази, які будуть відповідати структурній частині реферату-огляду – висновок (1 бал).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 НАУКА І СУСПІЛЬСТВО

ТЕМА 3.1 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ НАУКИ

Вправа 1. Прочитайте текст «Стратегії креативної регенерації міст. Інноваційні хаби», поданий за покликанням <https://core.ac.uk/download/pdf/286377125.pdf> (0,5 бала).

Вправа 2. Випишіть із тексту усі незрозумілі для вас слова і з'ясуйте їхнє значення за тлумачним словником (<http://sum.in.ua/>). Слова і з'ясовані значення запишіть (0,5 бала).

Вправа 3. Випишіть із тексту дієслова руху. З'ясуйте, до якої групи вони належать: односпрямований рух чи різноспрямований рух (0,5 бала).

Вправа 4. Складіть питальний план за змістом прочитаного тексту (0,5 бала).

Вправа 5. Сформулюйте відповіді на свої запитання так, щоб ви отримали зв'язне монологічне висловлювання. Запишіть отриманий текст (2 бали).

ТЕМА 3.2 НАУКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Вправа 1. Прочитайте текст «Проблематика громадського здоров'я», поданий за покликанням http://cgz.vn.ua/problematika-gromadskogo-zdorovyua/problematika-gromadskogo-zdorovyua_452.html (0,25 бала).

Вправа 2. Перегляньте відео «Що ми їмо і чому хворіємо», подане за покликанням <https://www.youtube.com/watch?v=wy4ptfGuF-g> (0,25 бала).

Вправа 3. Дайте відповіді на запитання (відповіді запишіть; 1 бал):

1. Визначте тему першої статті.
2. Визначте тему матеріалу, запропонованого у відео.
3. З'ясуйте, що спільного в темах статі і відео.
4. З'ясуйте, чим відрізняються теми статі і відео.
5. Чи використовують автори ілюстративний матеріал для покращення викладу?

Вправа 4. Складіть реферат-огляд за опрацьованими текстами. Відповідь запишіть (1,5 бала).

ТЕМА 3.3 НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС У ХХІ СТОЛІТТІ

Вправа 1. Прочитайте текст «Симбіоз сфер будівництва, архітектури, інженерії та екології», поданий за покликанням <https://profbuild.in.ua/uk/stati-2/2764-simbioz-sfer-budivnitstva-arkhitekturi-inzheneriji-ta-ekologiji> (0,25 бала).

Вправа 2. Дайте відповіді на запитання (відповіді запишіть; 0,75 бала):

1. Зі скількох смислових частин складається стаття?
2. Доберіть назву до кожної виділеної смислової частини.
3. Яку проблему досліджує автор статті?
4. Яких висновків доходить дослідник?

Вправа 3. Спираючись на відповіді до вправи 2, складіть реферат-резюме до прочитаного тексту (2 бали).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базовий

1. Вальченко І. В. Практикум з української мови «Читанка»: навч. посіб. для іноз. студ. / І. В. Вальченко, Л. В. Сергійчук; Харків. нац. ун-т міськ. госп. ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 57 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 слів / [уклад. : В. Т. Бусел]. – Київ: Ірпінь, 2001. – 1440 с.
3. Говоримо українською мовою: навч.-метод. посіб. з укр. мови для іноз. студ. / [уклад. : Я. М. Прилуцька, Л. І. Бескровна]. – Харків: ХНАМГ. – 2018 – 79 с.
4. Ласкаво просимо!: навч. посіб. з укр. мови для іноз. студ. : у 2 ч. / [уклад. : І. В. Вальченко, Я. М. Прилуцька]. – Харків: ХНАМГ, 2011.
Ч. 1. – 386 с.
Ч. 2. – 305 с.
5. Мова для всіх: навч. посіб. з укр. мови для іноз. студ. / В. В. Бондаренко, О. О. Резван, Н. С. Моргунова, Л. С. Безкоровайна, О. О. Жигло. – Харків: ХНАДУ, 2010. – 212 с.
6. Навчальні тексти з мовної підготовки: навч. посіб. / О. О. Резван, О. В. Кір'янова, О. Ю. Малюкова, О. С. Пономарьов; Харків. нац. ун-т міськ. госп. ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 194 с.
7. Прилуцька Я. М. Українська мова: грам. довід. для іноз. студ. / Я. М. Прилуцька. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 128 с.

Інформаційні ресурси

8. Академічний тлумачний словник [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.
9. Є-мова [Електрон. ресурс]: сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://emova.language-ua.online/>, вільний (дата звернення: 01.04.2023). – Назва з екрана.
10. Крок до України: сайт [Електрон. ресурс]. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://krok.miook.lviv.ua/uk/>, вільний (дата звернення: 10.04.2023). – Назва з екрана.
11. Лайфхак українською [Електрон. ресурс]: сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: https://tv.suspilne.media/programs/lifehack_ua, вільний (дата звернення: 01.03.2023). – Назва з екрана.
12. Мова – ДНК нації [Електрон. ресурс]: сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://ukr-mova.in.ua/>, вільний (дата звернення: 01.03.2023). – Назва з екрана.

13. Мовомарафон [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://movomarafon.in.ua/>, вільний (дата звернення: 10.03.2023). – Назва з екрана.
14. Офіційний сайт української мови [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://ukrainskamova.com>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.
15. Словотвір [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://slovotvir.org.ua/>, вільний (дата звернення: 01.05.2023). – Назва з екрана.
16. Тренажер з правопису української мови [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://webrep.com.ua/>, вільний (дата звернення: 15.03.2023). – Назва з екрана.
17. Українська для іноземців [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/ukrainian.for.foreigners/>, вільний (дата звернення: 12.04.2023). – Назва з екрана.
18. Український правопис [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://pravopys.net/>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.
19. Цифровий репозиторій ХНУМГ [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/>, вільний (дата звернення: 09.05.2023). – Назва з екрана.
20. Funky ukrainian [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.funkyukrainian.com/>, вільний (дата звернення: 10.03.2023). – Назва з екрана.
21. I languages [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <http://ilanguages.org/ukrainian.php>, вільний (дата звернення: 14.04.2023). – Назва з екрана.
22. Loecsen [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.loecsen.com/en/learn-ukrainian>, вільний (дата звернення: 01.05.2023). – Назва з екрана.
23. Speak Ukrainian [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://speakukraine.net/>, вільний (дата звернення: 01.04.2023). – Назва з екрана.
24. Ukrainian lessons [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://www.ukrainianlessons.com/>, вільний (дата звернення: 01.05.2023). – Назва з екрана.

Електронне навчальне видання

Методичні рекомендації
до проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«МОВНА ПІДГОТОВКА. 1»

*(для здобувачів третього курсу (5 семестр)
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної форми навчання
зі спеціальностей 191 – Архітектура, 192 – Будівництво і цивільна інженерія,
освітньо-професійні програми «Архітектура»,
«Промислове і цивільне будівництво»)*

Укладачі: **ДОЛГОПОЛ** Олена Олександрівна,
ТЄЛЄЖКІНА Олеся Олександрівна

Відповідальний за випуск *О. О. Жигло*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання *О. О. Телєжкіна*

План 2023, поз. 370М

Підп. до друку 13.06.2023. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 1,5.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.